

SERİ
SERIE A

CİLT
TOME XXIV

SAYI
FASCICULE II

1975

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES FORESTIÈRES
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

TABIİ VE TARİHİ SİT OLARAK BOĞAZIÇI

Yazan :

Prof. Dr. Besalet PAMAY
İ.Ü. Orman Fakültesi
P. B. Peyzaj Mimarisi Kürsüsü

Kültür Bakanlığımız, 14 Mart 1975 tarihinde, İstanbul Boğazı'nın, yerleşme bölgeleri, koruları ve kırık sahalariyle, tabii ve tarihî sit tanımı içinde bir bütün olduğunu ve bu nedenle, Gayri menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) ve Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu (BİNPB) ile birlikte, haritada sınırları belirlenmiş olan SİT SAHA-SI'nın bugünkü *dolu*luk ve boşluklarının *dondurulmuş* olduğunu, zamanın Kültür Bakanı Sayın Nermin NEFTÇİ'nin ağzından ilân etmiş; bunu, üç gün ara ile zamanın İmar - İskân Bakanı Sayın Selâhattin BABÜROĞLU'nun aynı yöndeki beyanları izlemiştir.

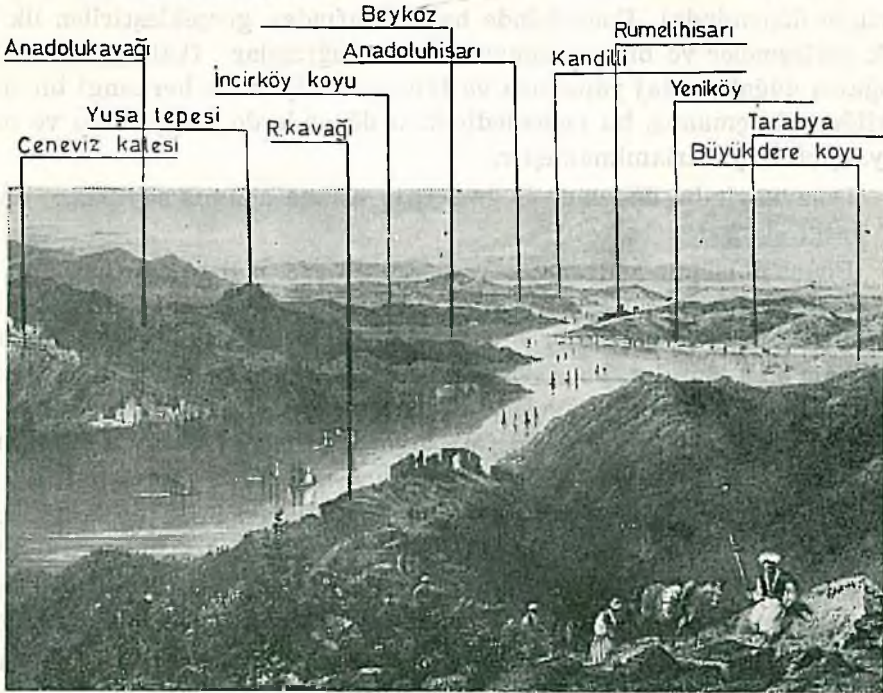
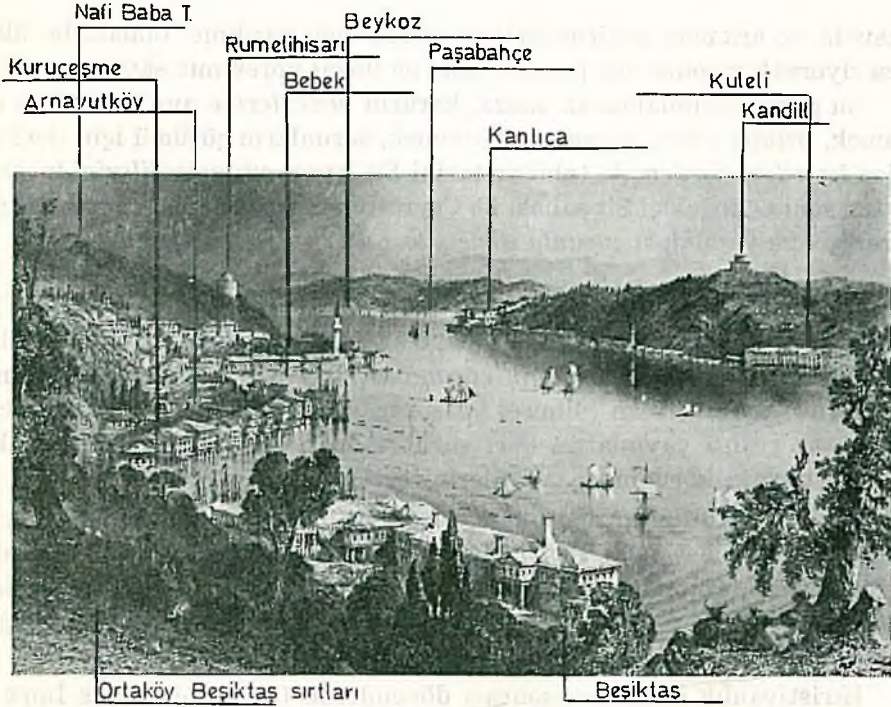
Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14/12/1974 gün ve 8172 sayılı gerekçeli kararına ve önerilerine dayanan Kültür Bakanlığının bu tebliği, Resmî Gazete'nin 20 Mart 1975 tarih ve 15183 sayılı nüshasında da yayınlanarak kesinlik kazanmış bulunmaktadır.

Gerçi, Boğaziçi'nin (özellikle kıyıların) korunması ile ilgili bazı yasal kararlar, bundan önce de alınmış; fakat hiç biri, bu karar kadar geniş kapsamlı olmamıştır. Nitekim GEE ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun Boğaziçi ile ilgili 11/9/1970 gün ve 5505 sayılı ilk ve 10/10/1970 gün ve 5595 sayılı ikinci kararları ile bu kararlara istinad eden İstanbul Belediyesi - İmar ve Plânlama Müdürlüğü'nün «Boğaziçi Sahil Şeridi İmar Planı Raporu» bunlardandır.

GEE ve Anıtlar Yüksek Kurulunun kararları, korunması gerekli yalıların korunma şartlarıyla tesciline, koruma gruplarına, Boğaziçi kıyı şeridinde yapılacak ifraz, yalı mimarisi, parsel ve bina sahaları, komşu ve yol mesafeleri bina derinliği - cephesi - irtifai - çıkmaları, çekme katı - karakteri hakkında esaslar getirmiştir.

Boğaziçi'nin Tabii ve Tarihî Sit kararı ile ilgili görüşlerimize ve bu kararın tahliline geçmeden önce, kararın alınmasında emeği geçmiş olan bütün ilgilileri ve yetkilileri yürekten kutlamak istiyoruz. Bütün idarî, hukukî ve politik engellere rağmen, bir medenî cesaret örneği olduğuna kesinlikle inandığımız bu kararın, ülke ve toplum yararına olduğunda da, sanırız, kimsenin kuşkusuz olmamak gerekir.

Bu nedenledir ki bu kararı daha çok geç kalmadan alma basiretini gösteren yetkili ve ilgilileri her bakımdan desteklemek, kararın uygulan-

Eski Boğaziçi (1838)

W.H. Barlett'den

masında ve arkasını getirmelerinde kendilerine yardımcı olmak, bu ülkeyi seviyorsak ve onun bir parçası isek, en doğal görevimiz sayılmalıdır.

Bu genel tanımlamadan sonra, kararın *nedenlerine* ana hatlarıyla değinmek, *ortaya çıkan sorunları* irdelemek, sorunların çözümü için ileri sürülen *önerileri* özetlemek, tabii ve tarihî *Sit kararının getirdiklerini* incelenirken sonra, Boğaziçi Sit sahası ile Çevresinde daha alınması gerekli diğer *kararları* ve yapılması *zorunlu girişimleri* açıklamak yerinde olacaktır.

NEDENLER ve SORUNLAR

Boğaziçi'nin tabii ve tarihî Sit olarak ilânını gerektiren nedenleri açıklayabilmek için, Boğaziçi'nin korunması, düzenlenmesi ve geliştirilmesi üzerine yapılmış olan bilimsel araştırmaların sonuçlarına, bazı toplanılarda ve çeşitli yayımlarda ileri sürülen önerilere topluca göz atmakta ve Boğaziçi'nin korunması nedenlerini özetlemekte yarar vardır.

Tarih ve Kültür hazinesi olma özelliği, doğal peyzaj yapısı ve estetik görünümü ile Ulusal ve Uluslararası büyük bir değer ve şöhret olan Boğaziçi'nin korunması ve kurtarılmasına kadar uzanan olayların başlangıcını öncelikle, yöredeki nüfus çoğalmasına ve nüfus hareketlerine bağlama zorunluğu, açık ve kesindir.

Hıristiyanlık öncesi ve sonrası dönemlerde (özellikle Bizans İmparatorluğu döneminde), Boğaziçinde halk tarafından gerçekleştirilen ilk küçük yerleşmeler ve ortaya konan kültürel uğraşlar (balıkçılık, tarım), Boğazın doğal peyzaj yapısında ve tüm potansiyelinde herhangi bir değişikliğe yol açmamış, bu nedenledir ki o dönemlerde Boğaz'dan ve onun peyzajından yararlanılmamıştır.

Dolayısıyla bu dönemde Boğaziçi'nin iskâna açılmış sayılması, doğru bir yargı olamaz.

Boğaz'ın iskâna açılması, kaynaklara göre, esas itibariyle Osmanlı İmparatorluğu dönemine raslamaktadır. Bu dönemde, vâdi içlerinde ve taban düzlüklerinde küçük köy ve mahalleler halinde Boğaziçi'ne yerleşmeye başlamış olan Türkler, önceleri, tarımsal kültür faaliyetlerinde bulunmuşlar ve giderek, kıyı yerleşmeleri, yalı mimarisi, rekreatif süreçleri ve doğal peyzaja katkıları (korular) ile «*Boğaziçi Medeniyeti*» olarak adlandırılan bir Kültürün yaratıcıları olmuşlardır.

Cumhuriyet döneminden önce ve sonra, Boğaziçi'nin kullanımından, küçük daimî yerleşmelerin dışında, doğadan, onun peyzajından yararlanmada Boğaziçi'nin davetkâr fonksiyonu, «*yazlık sayfiye*» yeri olarak ağırlık kazanmış ve bu, son 20 yıla kadar entansif bir düzeyde devam etmiştir.

Ancak 1945 yılını (İkinci Dünya Savaşını) izleyen dönemde, Boğaziçi nüfusunun çok hızlı bir artış göstermesi, yerleşmeleri yaygın hale getirmiş; yerleşmeler yapıları çoğaltmış, yapılar arazi üzerinde doğal ve kül-

türel vejetasyon örtüsünün bozulmasına, tahribine ve tamamen kaldırılmasına neden olmuş; bu da, toprak kaybına ve su düzeninin bozulmasına yol açmıştır.

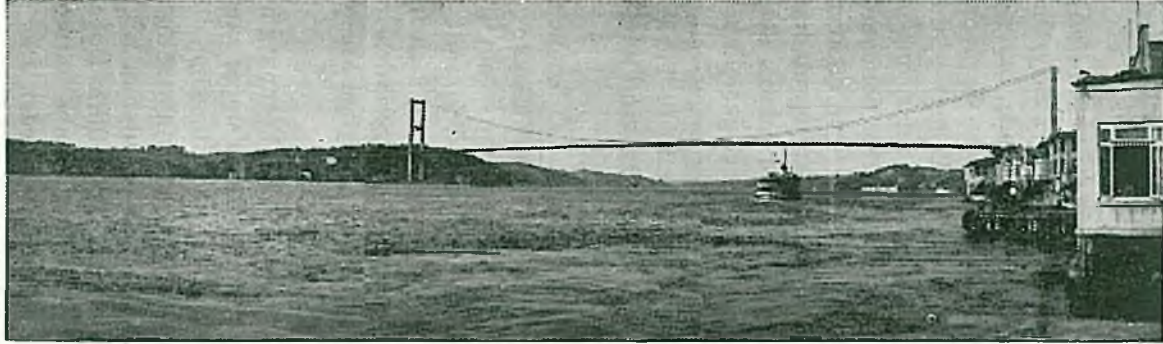
Bu yerleşmeler, hızlı ve devamlı artan nüfusun baskısı ve gereksinimleri karşısında, çoğunlukla ve öncelikle, devletin mülkiyetinde ve tasarrufunda bulunan arazilerle Belediye arsaları üzerinde, bazen de sahipsiz sanılan özel ve tüzel kişilere ait yerlerde, düzensiz ve plansız, derme çatma konutlar (gecekondular ve gecekondu mahalleleri) şeklinde oluşmuş; konut ihtiyaç ve talepleri arttıkça, gecekondu, önceleri birkaç katlı, daha sonraları çok katlı, beton ve taştan kitlelere dönüşmüş; bu dönüşümde ortaya çıkan büyük kazançlar, yapsatçıları ve çıkarıcıları daha da tahrik etmiştir. İmar planlama çalışmaları ile plan uygulamalarının ve uygulamalarla ilgili ciddi ve dürüst kontrollerin, bu sosyal, ekonomik ve kültürel değişmeye ayak uyduramaması nedeniyle, Boğaziçi'nin yapılarla dolması ve taşlaşması, onun bütün doğal ve kültürel değerlerinin tüketilmesi ve yok edilmesi sonucuna varmış; bütün Evrenin ve Türk Ulusunun gözleri önünde Boğaziçi'nin kaybedilmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Plansız ve düzensiz yerleşmeler; toplu ve dağınık konutlar (beton bloklar, gecekondu mahalle ve semtleri...), fabrikalar (Beykoz - Deri ve Kundura, Paşabahçe - Şişe ve Cam, İspirto, Büyükdere - Tuğla,...), depolar (kömür, kum, tütün, petrol...), ocaklar (taş, tuğla, kiremit, kireç...), tersaneler (İstinye, Beykoz - Selvi Burnu...), *hedefsiz ve hızlı kentleşmenin* öğeleri olarak, Boğaziçinde kıyılarından ve dere içlerinden yamaçlara yükselerek, sırtlardan aşağılara doğru sarkarak, güneyden kuzeye yayılarak bir kanser gibi bütün Boğaziçi sarmıştır.

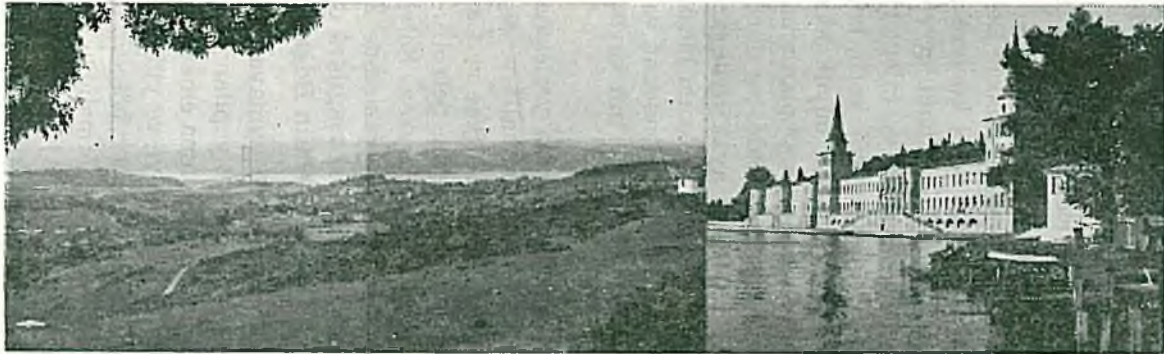
Boğaz ölçülerine uymayan konutlar, yüksek yol kotuna göre verilen irtifalar, izinli izinsiz yapılan çatı katları ile Boğaz'ın doğal zarif peyzajı bozulmuş; arsa kullanma emsalinin yanlış değerlendirilmesine, alt yapı zayıflığına, atıl sermayeye ve yüksek arsa değerlerinin ortaya çıkışına neden olmuş; Türkiye'nin her bölgesinde ve yöresinde uygulanan tek tip imar yönetmeliği (Tip yönetmeliği) nin İstanbul'un ve özellikle Boğaz'ın tabii ve tarihî yapısı, peyzaj potansiyeli ve değerlerinin hesaba katılmadan uygulanmaya konan hükümleri, toplum yararı düşünülmeden kısa süre içinde hazırlanıp ana imar planını zedeleyen mevzii imar planları ve imar planları uygulamalarındaki yolsuzluklar karşısında mahalli idarelerin umursamazlığı, Boğaziçi ve Çevresi imar planı uygulamalarını tam bir dejenerasyona sürüklemiştir.

Fırsatçı yap - satıcılar, açığözler Kent toprakları üzerinde dev spekülasyona ve çoğunluğu kırsal alanlardan olduğu zannedilen gözüpek zorbalılar, hazine arazilerinin ve Belediye arsalarının, devlet ormanlarının, or-

KORUNMASI ve GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN BOĞAZIÇI (1975)

Beylerbeyi İskelesinden Kuzeye bakış

(Solda) Büyük Çamlıca tepesinden batıya bakış- (Sağda) Boğaziçi'nin günümüze kadar varlığını koruyabilen zarif yapılarından Kuleli Askeri Lisesi binası

Foto: Pamav

man rejimi dışına çıkarılmış olan maki - funda sahalarının yağmacılığına başlamışlardır.

Partilerin seçim propagandaları, politik yatırımları, tapu dağıtımı vaâdleri ve uygulamaları, yağmaları ve spekülasyonları alabildiğine körüklemiş; bugünkü içinden çıkılmaz ve tedavisi güç bir duruma gelinmiştir.

Yukarıda kısaca özetlemeğe çalıştığımız olaylara göre, İstanbul'un her semtinde olduğu gibi, Boğaziçi'nde ve çevresinde de aşağıdaki sorunlarla karşı karşıya bulunulduğu kolayca anlaşılır. Bunlar;

1) Kırsal alanlardan kopup gelen insanların neden olduğu nüfus göçünün giderek artması,

2) Düzensiz yerleşme ve hızlı kentleşme olaylarının durmaksızın devam etmesi,

3) Dejenere edilmiş olan mevziî imar planlamaları ve imar planı uygulamalarının önlenememesi,

4) Denetimde görülen ihmal ve yetersizliklerin ortadan kaldırılamaması,

5) Kent toprakları üzerinde ve özellikle Boğaz ve çevresinde gittikçe artan büyük *spekülasyonlar* ve hazine arazileri üzerindeki *büyük yağmalar*,

6) Boğaz kıyılarının kamuya kapanmağa başlaması,

7) Tarihi anıtların (Yalı, Köşk ve Sarayların v.b.) yok edilmesi, bu suretle Boğaziçi medeniyetinin silinmeye yüz tutması,

8) Doğal (ormanlar, maki - funda alanları, çayırlikları...) ve kültürel (tarım alanları, meyve ve sebze bahçeleri, bostanlar...) vejetasyon örtüsünün yok edilmesi, koruların parçalanması, bu suretle Boğaziçi peyzajının tahribi, doğal kıyı çizgilerinin bozulması, arazi silüetinin çirkinleştirilmesi,

9) Sitlerin ve Boğaz köylerinin karakter değiştirmesi suretiyle, Boğaziçi ve Çevresinin Vocation özelliklerinin yok edilmesi ve koşullarının bozulması,

10) Endüstri tesisleriyle Boğaziçi'de Çevre sağlığının tahdit altında bulundurulması, özellikle her kıyı noktasında görülen kanalizasyon, çöp ve endüstri artıklarıyla, Boğaz'dan geçen tankerlerin attığı mazotla Boğaz sularının kirlenmesi, Boğaz suyu canlılarının azalmağa başlaması,

11) Kamuya, özel ve tüzel kişilere ait tersanelerle, kömür - kum, tütün, petrol depolarının, Boğaziçi peyzajını çirkinleştirilmesi, taş, tuğla - kiremit ve kireç ocaklarıyla Boğaz doğasının yaralanması,

12) Her geçen gün biraz daha büyüyen çöp yığınlarının Boğaz ve Çevresi ile topraklarını kirletmesi ve direnaj havzası içinde yer alan açıkta-ki çöplerin kent halkının sağlığını tehdit etmeğe başlaması,

13) Ve nihayet İmar planlarını düzenleyen, uygulayan ve kontrol eden örgütlerin, bir bakıma kendilerinin de neden olduğu bu umutsuz durumu, bir çare getirecek yetki ve sorumluluklarını artık taşıyamaz bir dereceye düşmüş olmaları nedeniyle Boğaziçi ve Çevresinin tam anlamıyla sahihsiz bırakılması ve kontrol altında tutulamaması,

14) En yetkili bellediğimiz Bakanlıkların da, uzmanların bütün iyi niyetli uyarılarına, araştırmaların ve bilimsel toplantılarının sonuçlarına rağmen, gerekli aktiviteyi gösterememiş olmaları,

15) Her geçen gün Boğaziçi ve Çevresinin, bütün doğal ve kültürel değerleri ve potansiyeli ile, tarihi, medeniyeti ve yaşantısı ile yokolmağa yüz tutmasıdır.

Bu nedenler ve sorunlar karşısında ve daha da geç kalmamak için, son yıllarda gösterilen gayretlerin, herhalde bir sonuca bağlanması, bir karara varılması gerekiyordu. Gayrı Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu bahis konusu edilen cesur kararı verdi ve Kültür Bakanlığı da bu kararı uygulamaya koydu.

Kuşkusuz fikren ve fiilen bu kararın karşısında olanlar da çıkacaktır. Ama bunlara, bu fırsatın verilmemesi gereği de açıktır. Yurdumuzun ve Evrenin vazgeçilmez bu köşesinin, çıkarıcılık ve umursamazlık keşmekeşi içinde yok olmasına, hiç bir Türkün ve hiç bir Dünya vatandaşının rıza gösterebileceğine inanmıyoruz.

ÖNERİLER

Pek çok komplike olduğu görülen ve birbirinin nedeni olan çeşitli sorunların çözümü için, şimdiye kadar yapılan önerileri, aşağıda belirtildiği şekilde, anahatlarıyla özetlemek mümkündür. Bunlar;

1) Boğaziçi ve çevresindeki estetik değerlerin, doğal ve tarihi varlığın (yalı, köşk ve sarayların, köy ve sitlerin, doğal ve kültürel peyzajın ve yeşil dokunun) *bir BÜTÜN olarak korunması*,

2) İstanbul ve Bölge halkının *rekreasyonel ihtiyaçlarının* dengeli bir şekilde karşılanması,

3) Boğaziçi kıyıları imar planı uygulamalarının, şehir ve şehirli yalarına *nizam* altına alınması,

4) Arsa spekülasyonunun, yap - satıcılığın ve yağmacılığın önlenmesi ve bu amaçlarla Boğaz'da geniş ölçüde *kamulaştırma* yapılması,

5) Öncelikle, özel bir Boğaziçi Yönetmeliği içinde *mimari ölçülerin* (yükseklik, kitle, renk, malzeme ve detaylar) getirilmesi,

6) Kent ve Bölge içinde Sosyal, ekonomik ve fizikî bağları kuracak ve ileriye dönük etkili bir *koruma ve geliştirme planının* hazırlanması,

7) Bu planın optimal bir süre içinde tamamlanması, bunun tamamlanmasına kadar, yeni *yapı faaliyetinin durdurulması*, onarım dışında hiç bir işleme izni verilmemesi,

8) Planlayıcı, uygulayıcı ve denetleyici *yeni bir örgüt veya örgütler* kurulması; bu konularda devlet ve kamu yürütücü kuruluşları ile bilim adamları arasında *işbirliği sağlanması*,

9) Boğaziçi'nin tüm tarihî ve doğal değerleri, turistik ve rekreatif peyzaj potansiyeli işlenmek kaydıyla *Millî Park* yahut Boğaz ve Çevresinin biran önce SİT (Özel Yöre) statüsüne kavuşturulması...,

10) Bunlarla ilgili hukuki, idarî ve malî tedbirlerin, vakit kaybedilmeden alınması... gibi hususlardır.

SİT KARARI

Kültür Bakanlığımızın, 20 Mart 1975 te ilân ettiği Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14/12/1974 gün ve 8172 sayılı SİT kararı ile, Boğaziçi ve Çevresi sorunlarının çözümü için neler getirilmiştir? yukarıda özetlenen Öneriler'den hangileri bu karar içinde dikkate alınabilmiştir ?

Bunları da, kısaca özetlemekte yarar vardır.

Öncelikle şunu belirtmekte yarar vardır; Yurdumuzda bugün bu kararı alacak, yetkili tek örgüt, zannederiz, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu idi. Nitekim bu Örgütümüzle ilgili, 2 Temmuz 1951 tarih ve 5805 sayılı «GEE. ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun teşkiline ve vazifelerine dair kanun» ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 16/6/1973 gün ve 1741 sayılı kanun, 25/4/1973 gün ve 1710 sayılı «Eski Eserler Kanunu», bu Yüksek Kurulun görevlerini, ana hatlarıyla,

1) «Yurd içinde korunması gerekli

Mimarî ve tarihî anıtların korunması, bakımı, onarımı ve restorasyonunda,

a — riayet edilecek prensipleri tesbit etmek,

b — programları tesbit etmek,

c — tatbikatı, genel olarak, takip ve murakabe etmek,

d — anıtlarla ilgili ilmî mütalâada bulunmak.»

2) Eski eserleri tesbit, tescil ve ilân etmek,

3) Taşınmaz eski eserlerin, anıtların, külliyelerin ve sitlerin koruma sahalarının tayinini ve bu sahalarda inşaat ve tesisat yapıp yapılmaması kararını vermek... vb. şeklinde belirlemek mümkündür.

Aynı kanunlar, Bakanlıklar olarak da Kültür Bakanlığına (Millî Eğitim Bakanlığına - MEB - Kültür Müsteşarlığına) da büyük sorumluluk ve geniş yetkiler tanımış bulunmaktadır.

Demek oluyor ki GEE ve Anıtlar Yüksek Kurulu ve Kültür Bakanlığı, mevzuatın kendilerine verdiği yetkileri kullanarak Sit kararını almış ve ilân etmiş olmaktadırlar.

Şimdi, bu kararın getirmiş olduklarına ana hatlarıyla değinebiliriz.

1. 1/5000 ölçekli haritalarda saptandığına göre; Boğaziçi Sit Sahası sınırları, anahatlarıyla, kıyılardan görülebilen sırt ve tepeleri takip etmekte; bu sınırlar içinde, iskân, üniversite, sanayi, askeri ve kamu tesis ve sahalarıyla, yeşil karakterli alanlar ve iskân dışı sahalar yer almakta; Sit sahası Sınırları içine takriben 7500 ha. (Rumeli Yakasında: Ortaköyden başlayarak Yenimahalleye kadar 2500 ha. Anadolu yakasında : Üsküdar'dan başlayarak Umurbey'e kadar 5000 ha) alan girmekte ve Askeri Bölge, bu rakamların dışında kalmaktadır.

2. İskân amaçlı inşaatlarda genel olarak üç katlı yapılara izin verilmekte; bu arada bina yüksekliği, kat alanı kat sayısı, bina cepheleri ve derinlikleri, zemin katları, bahçe mesafeleri ve çıkmalar ile çatı ve çekme katlar için sınırlamalar verilmiş bulunmaktadır.

3. Sit sahasındaki eski eser ve tarihi anıtlar için eskiden alınmış olan kararlar aynen benimsenmekte;

4. Sit sahası içinde geçeköndü önleme bölgeleri açılması önlenmektedir.

5. Belirli bir amaçla planlanmamış Hazine, Belediye, Vakıf ve Özel İdare arazilerden, yakın olanlarının ağaçlandırmak şartıyla, komşu oldukları kültür tesislerine, uzak olanlarının Orman İdarelerine devredilebileceği belirtilmekte;

6. Sit sahası içindeki yeşil alanlara yapılacak ilâvelerde veya çıkartmalarda bu sahaların, fonksiyonlarına göre yeniden düzenlenmesi istenmektedir.

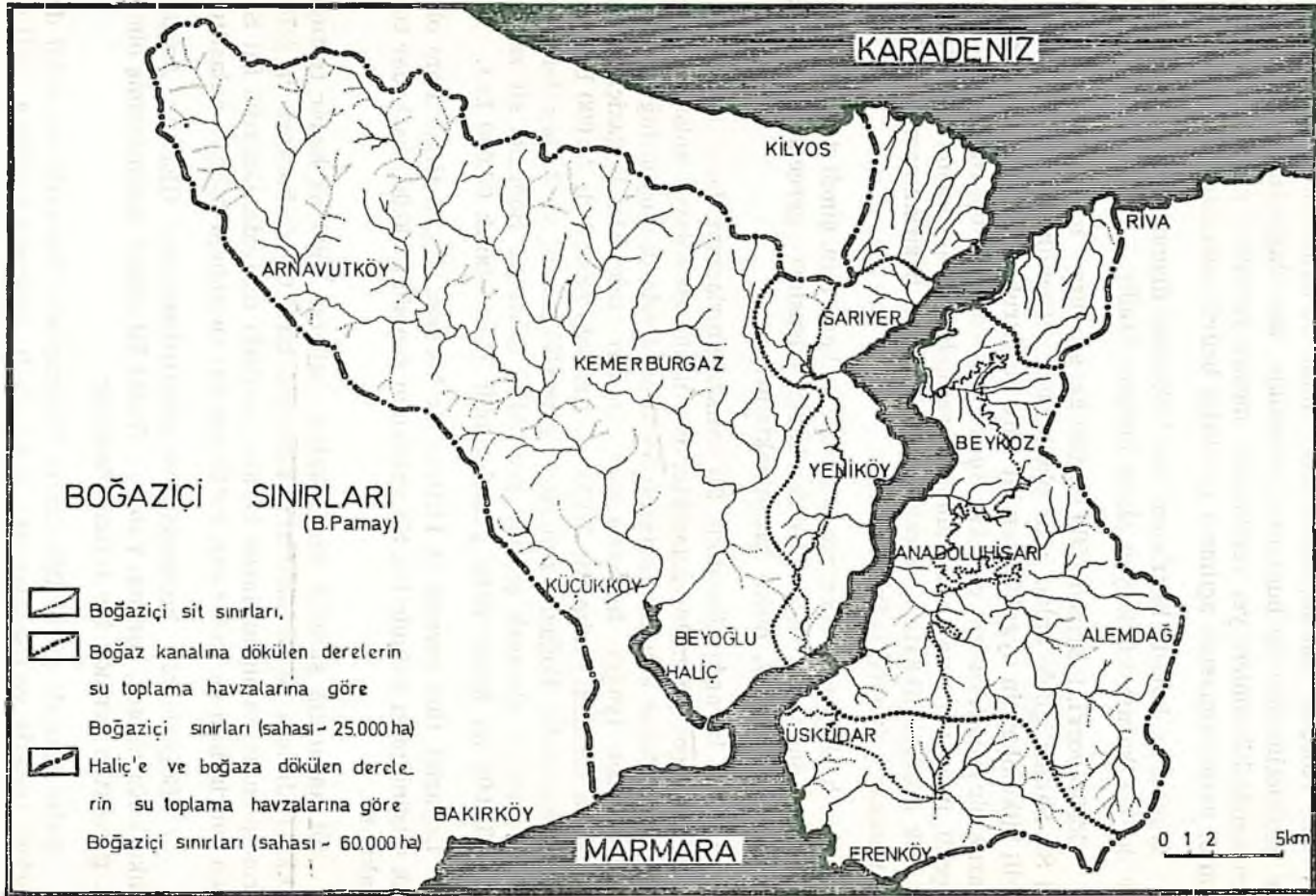
7. % 30 meyilli yerlerde toplu konut, eğitim ve kamu tesislerinin planlanması önlenmekte;

8. Boğaziçi kıyı çizgisinin ve su sathının, aynen korunması istenmekte; ancak rekreatif kullanışlar için bazı istisnalar tanınmaktadır.

9. Boğaziçi Sit sahası içindeki eski eserlerin tesbit ve tescil işlemleri tamamlanmaya kadar, her çeşit binanın yıkılması, ağaç kesilmesi, bina ruhsatı verilmesi ve Sit sahası içinde, metropoliten alanın bütüne hizmet edecek tesislerin yapılması önlenmekte;

10. Sit sahası sınırlarındaki değişikliklerin, çok yönlü araştırmalara dayandırılması gereği belirtilmektedir.

11. Boğaziçi Sit sahası içinde, sanayi tesislerine izin verilmemekte; eski sanayi tesislerinin de programa bağlanarak tasfiyesi istenmektedir.

12. Korular için de; özel konut yapımı ve kullanma emsali, koruların genişletilmeleri ile bunlardan, öncelikle kamulaştırılması gerekenler konusunda hükümlere yer verilmekte; mesire yerlerinin genel olarak toplumun yararlanmasına açılması gerektiği belirtilmektedir.

Kuşkusuz, burada belirlenen ana hükümler dışında bazı özel hükümler de, Sit kararı içinde yer almış bulunmaktadır.

Görülüyorki, takriben 7500 ha (Su kanalı yüzeyi hariç) tutan Boğaziçi Sit Sahası içinde kalan imar planlarının yükseklik ve bina ölçüleriyle ilgili hükümlerinin uygulanması bir süre durdurulmuş; Boğaziçi'nin genel olarak bir *konut, turizm ve rekreasyon* alanı olduğu kabul edilmiş; 1/5000 ölçekli imar planının tamamlanması yanında, Boğaziçi'nin turistik ve plastik özelliği dikkate alınarak ön projelerinin hazırlanması gereği benimsenmiş bulunmaktadır.

Ana hatlarıyla özetlemeğe çalışılan Sit kararının, şimdi de, daha önce açıklanan önerilerin ışığı altında, hangi hususları gerçekleştirebildiği konusuna değinmek, önem kazanmaktadır.

1) Bu kararda; öncelikle Sit sahası sınırlarının, belki bugün için değil fakat çok yakın bir gelecekte, dar tutulduğu kolayca anlaşılacaktır. Gerçekten Boğaz kanalına sularını boşaltan derelerin oluşturduğu su toplama havzası (yağış havzası) esas alındığı takdirde, Boğaziçi sahası 25.400 ha (Rumeli kesiminde 7.400 ha. Anadolu kesiminde 18.000 ha) kadar tutmaktadır. Boğaziçi sınırları, Haliç (Kâğıthane ve Alibey dereceleleri) de içeriye alınacak şekilde geçirildiği takdirde, Boğaziçi sit sahası 30.—35.000 ha kadar daha genişleyebilir (tüm olarak 60.000 ha).

Boğaziçi, tüm çevresi ile birlikte bir koruma ve geliştirme alanı olarak düşünülmesi halinde ise, Sit sahasının genişliği 300.000 ha kadar tutmaktadır.

Sit kararının şümülü içinde kalan sahanın 7500 ha kadar tuttuğu dikkate alınır ve Boğaziçi'nin çevresiyle birlikte bir koruma ve geliştirme planına kavuşturulması hesaba katıldığı takdirde, Boğaziçi Sit Sahası sınırlarının ne kadar dar, hattâ çok dar tutulduğu kolayca anlaşılır.

2) Boğaziçi'nin korunması ve geliştirilmesinde, GEE ve Anıtlar Yüksek Kurulunca, buranın *Tabii ve Tarihi Sit* olarak benimsenmiş olması, gerçekten yerinde bir tutum olmuştur.

Daha önce de görüldüğü üzere, Boğaziçi'nin tüm tarihi ve tabii değerleri, turistik ve rekreasyonel potansiyeli işlenmek kaydıyla, MİLLÎ

PARK veya SİT (ÖZEL YÖRE) statüsüne kavuşturulması önerilerinde bulunanlar olmuştur.

«Boğaziçi Milli Parkı» önerisi, kuşkusuz bir çözüm şeklidir. Fakat yaşayan, yaşaması gereken, devamlı değişme ve gelişme süreci içinde bulunan ve bulunması gereken bir iskân sahasının biraz katı ve daha stabil bulduğumuz milli park statüsü içinde teknik olduğu kadar ve hattâ ondan daha ötede sosyo - ekonomik, kültürel ve politik, hukukî ve idari sorunların da çözümüne olanak vermesi ihtimalinin az olması karşısında, dünya örnekleri arasında kendine özgü bir uygulama modeli olma özelliği bakımından, SİT (ÖZEL YÖRE) kavramından daha elverişli görünmektedir.

3) Boğaziçi Sahasının bir BÜTÜN olarak korunması, İstanbul kenti ve halkı (hattâ bölgeler ve ülke) yararına nizam altına alınması, istisnalara ve itirazi hususlara rağmen yapılar için bazı mimari ölçüler getirilmesi, koruma ve geliştirme planının hazırlanmasına kadar yeni yapı faaliyetinin durdurulması, yeşil alanların korunmaya alınması, koruların parçalanmasına engel olmaya çalışılması, mesire yerlerinin toplum yararına açılması konusunda alınmış olan kararlar, birçoklarının şimdiye kadar yapmış olduğu önerilerle bağdaşır niteliktedir ve çok yerindedir.

4) Ancak, burada üzerinde önemle durulması gereken bir kaç husus bulunmaktadır; bunlar,

- a — Koruma ve geliştirme planlarının hazırlanması zarureti,
- b — Koruma ve geliştirme planlarının hangi yetkili örgüt tarafından hazırlanacağı veya hazırlanabileceği,
- c — Planlamaya ne zaman ve nasıl başlanabileceği,
- d — Bunlarla ilgili bütün politik, hukukî, idarî ve malî tedbirlerin neler olabileceği... hususlardır.

5) Kanaatimize göre; Boğaziçi'nin korunması ve geliştirilmesi konusunda Sit Kararı ve bu kararla belli edilen sınırlar içinde güncel durumun, bir devre için olduğu gibi durdurulması (dondurulması), atılması gereken en olumlu bir adım ve en geçerli bir girişim olmuştur. Zira, bugün mevcut mevzuat ve örgütlerle, bundan daha fazlası yapılamazdı.

Fakat bu girişimin, birbirini kovalaması gereken yeni girişimlerle tamamlanmasının, ülke ve toplum yararına bir sonuca ulaştırılmasının, hayatî önem taşıdığına kuşku yoktur.

6) Biz şahsen Boğaziçi Sit Sahasının *müstakil bir proje* olarak ele alınmasını ve bu projenin ülke veya dünya ölçüsünde *yarışma konusu yapılmasını* kuvvetle benimsiyoruz ve öneriyoruz.

Çünkü Boğaziçi Sit Sahasının korunması ve geliştirilmesi, sadece bir imar planlaması sorunu ve konusu değildir. Aksine, bütün politik, sosyo-ekonomik sorunlarıyla birlikte *Boğaziçi ve Çevresinin* bütün doğal ve kültürel yapısı, değerleri, peyzaj potansiyeli ve tüm rekreasyonel olanaklarının çok iyi ve dikkatle etüd edildikten, planlama hedefleri ve ilkelerinin, Boğaziçi ve Çevresine verilecek fonksiyonların dikkatle ve isabetle saptanmasından sonra planlama ve projelendirme çalışmalarına başlanması zarureti açıktır.

7) Büyük ve ahenkli bir ekip çalışması sonunda ortaya konması gereken etüd, planlama, projelendirme ve uygulama ile denetim çalışmalarının bir devlet kuruluşu tarafından yüklenmesi, kuşkusuz bir çözüm yoludur. Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu, İller Bankası, Belediye İmar Müdürlüğü ve Kültür, İmar - İskân, Turizm ve Tanıtma Bakanlıkları ile diğer kuruluşlardan hangisine etüd ve planlama, hangisine projelendirme ve uygulama ve hangisine uygulamaların kontrolü görevleri verilmelidir ?

Şahsi kanaatımıza göre, yurdumuzda en önemli sitlerden birisi olan Boğaziçi ve Çevresi için önerilen Koruma ve Geliştirme Projesinin ülkesel hattâ evrensel çapta bir karakter taşıması nedeniyle, bu projeyi özel surette yapması veya yaptırması görevinin, bir veya birkaç kamu kuruluşuna verilmesi bize, problemi köklü biçimde çözecek bir hal çaresi görünmemekte; görevi, yurdumuzdaki sitlerin (özel yörelerin) -sadece- seğimi, sınırlarının saptanması ve ilânı ile planlama ve projelendirme, uygulama ve tüm denetim işlerini deruhte edecek olan bir **ÖZEL YÖRELER İDARESİ** kuruluşuna bırakmakta yarar olacaktır. Bu Örgüt, Boğaziçi Sit Projesini kendi bünyesi içinde kuracağı etüd ve planlama gruplarıyla müstakilen yürütülebileceği gibi, yetenekli bulduğu yerli ve yabancı firmalarla da ortaklaşa gerçekleştirilebilir.

Boğaziçi Sit Projesinin hazırlanmasında, ülkenin yetenekli bilim adamları ve uzmanlarının danışmanlığından da yararlanılması, yerinde bir tutum olacaktır.

8) Boğaziçi Sit Sahasında imar faaliyeti, planlama çalışmalarının tamamlanmasına kadar dondurulmuş olduğuna göre, Sit Projesinin *hemen ele alınmasında* zaruret vardır. Bu projenin, bugün için sahipleri, kanaa-

timize göre, GEE ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun koordonatörlüğü altında, Kültür, İmar - İskân, Turizm ve Tanıtma Bakanlıkları olmalı; proje, kuruluşu tamamlandığı zaman, Özel Yöreler İdaresi'ne devredilmelidir.

Zaman kazanmak bakımından, projenin yarışma konusu yapılması üzerinde de durulmalıdır.

9) Boğaziçi Sit Projesinin planlama ilkeleri, kanaatimizce ve esas itibariyle, dört ana grup sorunun çözümüne oturtulmak zorundadır; bunlar,

- a — Yerleşme (sosyo - ekonomik) mekânı sorunlarının çözümü,
- b — Tabii ve tarihi varlıkların korunması ve geliştirilmesi (doğal, kültürel ve sosyal) sorunlarının çözümü,
- c — Rekreatif ve turistik (sosyo - kültürel ve ekonomik) sorunların çözümü,
- d — Politik, hukukî, idarî ve malî sorunların çözümüdür.

Bu anasorun gruplarına göre, biran önce kurulması gereken özel ihtisas gruplarına ve teknik gruplara Sit Projesinin etüd çalışmaları verilmeli; entansif bir çalışma süreci içinde etüd çalışmalarının kısa sürede tamamlanması gerçekleştirilmelidir. Örneğin 1 yıllık bir etüd süresi sonunda da hemen planlama ve projelendirme çalışmalarına başlanmalıdır.

10) Bu işler yürütülürken, ÖZEL YÖRELER İDARESİ'nin kanunen kuruluşu gerçekleştirilmelidir. Kültür Bakanlığına bağlı olmasında yarar görülen ve tarafımızdan da benimsenmiş olan bu Kuruluşla ilgili ve Cumhuriyetimizin 50. yılı münasebetiyle 12 - 15 Kasım 1973 tarihleri arasında toplanan «İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Simpozyomu» nun bilimsel sonuçları ve kararları arasında yer alan «Özel Yöreler Kanununun Tasarısı Taslağı», ufak değişikliklerle, ekte sunulmuştur.

Bu tasarı, Kültür, İmar - İskân, Turizm ve Tanıtma, Orman Bakanlıklarımız, diğer yetkili ve sorumlu kamu kuruluşlarımız, derneklerimiz ve toplumumuz tarafından benimsendiği takdirde, kanunlaşması için gereken girişimlere biran önce başlanmalı; bu suretle, hem talihsiz Boğaziçi ve çevresi ile yurdun korunması ve geliştirilmesi gerekli doğal ve kültürel karakterdeki Özel Yöreleri (Sitleri), gerçek bir sahabe kavuşturulmalı ve hem de yıllardır gözlerimiz önünde insanla doğa, tarih, kültür ve san'at arasında sürüp giden çirkin, çirkin olduğu kadar üzücü ve medeni olmıyan savaş, Türk Ulusunun onuruna ve Yirminciyüzyıl Uygarlığına yaraşır biçimde sonuçlandırılmalıdır.

SUMMARY

THE BOSPHORUS AS A NATURAL AND HISTORICAL SITE

The Ministry of Culture declared the Bosphorus, in March 14 th. 1975, as a Site Area, taking into account that it is a whole with its all historical and natural structure and values and froze the present position in the section which is determined by the limits of the map. This declaration is based on the decision, with the statement of reasons, in December 14 th. 1974, of the Council of Immovable Old Remains and Monuments and the Great Istanbul Planning Office.

The statement of reasons of this decision in broad lines is as below:

1. The migrations from the rural areas, the unregulated human settlements from 1950 up to date and the speedy and unhealthy urbanised is caused to pillage the great lands and the great speculation on the city lands and particularly in the Bosphorus and its surroundings;

2. Beginning to be closed the coasts of the Bosphorus to the public with the degenerated local zoning and construction plans and the uncontrolled public improvements applications, disappearance of the historical monuments (villas, palaces, etc.) and the civilization of the Bosphorus;

3. Destruction of the natural and cultural vegetation, cutting into parts the woods of the Bosphorus and in this way, spoiling and making ugly the landscape, the natural coastlines and the land's silhouette;

4. Threatening the surroundings public's health by wastes of the industrial installations, the sewerage and the oil tankers, having great wounds the nature of the Bosphorus by the different interventions;

5. If the negative factors and the destruction continue in this tempo, in the near future, the danger of being unrestorable position of the Bosphorus and its surroundings which is wealth of the Turkish Nation and the humanity, would be unavoidable.

However, before this decision, in order to save the Bosphorus from the hopeless position, different suggestions were made, some proposals were submitted and some scientific decisions were taken, such as, the decisions taking in the scientific meeting on «The Symposium of the Problems of the Bosphorus and its Surroundings» on the occasion of the 50th. anniversary of the Turkish Republic between the dates of 12 - 15th. November 1973, are included.

On the area of 7500 hectare, the last Site Decision :

1. Brings into force some prohibitions and private building standards firstly in relation to public improvements;

2. Accepts valid the previous decisions for the old remains and historical monuments;

3. Proposes to prepare the preliminary projects with the scale of 1/1500, accepting the Bosphorus to become a general settlement, tourism

and recreation area and taking into account the tourist and plastic character of the Site Area.

In our opinion, the new decisions should follow the Site Decision. The following points should be considered in the new decisions:

1. The Site Area (7500 ha.) is rather small. The Bosphorus and its Surroundings as a Site, should be broadened to 60.000 ha.;

2. As the character of being a whole of the Bosphorus and its Surroundings suits entirely to becoming the quality of the Site (Special Area), the Bosphorus Surroundings should also be included into the natural and historical Site and thus a wholeness is ensured;

3. This whole should immediately have the protection and development plans. Therefore, it should be taking into consideration of establishing the competent organisations in order to prepare the plans, of identification the time and the period of the planning, of taking legal, political and administrative measures in connection with these;

4. We strongly propose that the Bosphorus and its Surroundings should be considered as a Special Project and should be subject to competition;

5. It should be considered that the competition conditions and principles should immediately be determined and that the project competition should be initiated as soon as possible, taking into account that the planning efforts take time to develop;

6. The primary problems in the Bosphorus and its Surroundings Project can be divided mainly into four groups :

- a) The problems of the settlement area;
- b) The problems of the protection and development of the natural and historical values;
- c) The recreational and tourist problems;
- d) The political, legal, administrative and financial problems.

In order to obtain the planning data and to assist the solution of these problems, they should be studied in detail by the special expert groups, their results should be passed immediately to the planning and designing groups.

7. There are so many natural and cultural areas and values in our country like the Bosphorus and its Surroundings. The legal preparations should also be initiated to establish a Site Management which would undertake the protection and development of these (particularly selection of special areas, identification and declaration of its limits, planning and designing, application of the plans and all the controlling affairs). A draft of a law related to these organisations can be seen at the end of our article.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Ağat, Nilüfer (1963)** : Boğaziçinin turistik etüdü
- Akçura, Nevca (1972)** : Korunması gereken Boğaziçi (Mimarlık, s. 6)
- Aran, Sadri (1973)** : İstanbul Boğazının peyzaj özellikleri, planlama ve koruma tedbirleri (İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Simpozyomu).
- Arslan, Rıfkı (1973)** : Boğazın bugünkü ekonomik yapısı (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu).
- Aysu, Çiğdem (1973)** : Boğaziçi ve Çevresinin Doğal Yapısı (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu).
- Balcı, Nihat (1973)** : İstanbul Boğazı çevresindeki su havzalarında arazi kullanma uygulamalarının doğurduğu çevresel sorunlar (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Çeçener, Besim (1972)** : Kültür değeri olan yapılarda koruma ve Mimar (Mimarlık, s. 6).
- Çubuk, Melmet (1968)** : Boğaziçi mekânı ve tanzimi sorunu (Mimarlık, s. 2).
- » » (1971) : Boğaziçi mekânının düzenlenmesinde bazı ilkeler
- » » (1972) : Boğaziçinin korunması ve düzenlenmesinde urbanistik kavram geliştirilmesi (Mimarlık, s. 6).
- » » (1973) : Boğaziçi mekânında yerleşme, kentleşme, peyzaj ve rekreasyonla ilgili sorunlar ve gözümsel bir öneri (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Doğanay, Ümit (1973)** : Boğaziçi kıyıları ve kıyı şeridinin korunması (İ. B. ve Ç. S. simpozyomu)
- Eyce, Semavi (1973)** : Bizans devrindeki Boğaziçi hakkında bazı görüşler (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Gülersoy, Çelik (1973)** : Korunması gereken Boğazlıç (Mimarlık, Sayı 6)
- » » (1973) : Boğaziçinin Türk Turizmi içindeki yeri (İ. B. ve Ç. S. simpozyomu).
- İstanbul Belediyesi (1972)** : İmar ve Planlama Müdürlüğü Boğaziçi imar planı raporu (Mimarlık, s. 6).
- Güran, Sait (1973)** : Boğaziçi ve çevresinin idaresi yönünden görüşler. (İ. B. ve Ç. S. simpozyomu)
- Keleş, Ruşen (1973)** : Boğaziçinin korunmasında hukuk ve yönetim (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Kuban, Doğan (1965)** : İstanbulda tarihi çevrenin önemli bir kısmı (Mimarlık s. 3).
- » » (1967) : İstanbulun imarında tarihsel çevrenin korunması, problem ve metodlar (T. T. ve O. Kurumu Belleteni).
- » » (1972) : Boğaziçi (T. T. ve O. Kurumu Belleteni).
- Mimarlar Odası (1972)** : Boğaziçinin değişme zorunluğu (Mimarlık, s. 6).
- Özden, Sahip (1972)** : Zavalı Boğaziçi (Mimarlık, s. 6).
- Özdeş, Gündüz (1973)** : Boğaziçinin karakteri, koruma ve geliştirme sorunları (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Pamay, Besalet (1973)** : Boğaziçi ve çevresinin dün ve bugünkü doğal peyzaj yapısı (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Söylemezoğlu, Kemali (1973):** Boğaziçinde yerleşmelerin mimarlık yönünden analizi (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Süzer, Selâmi (1970)** : Boğaziçi mekânının dünü, bugünü, yarını (Peyzaj Mimarlığı, s. 1 - 3).
- Tümertekin, Erol (1973)** : Boğaziçinde coğrafi görünümü değiştiren bir faktör olarak «Sanayi» (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)
- Yaltrık, Faik (1973)** : İstanbul Boğaz çevresi bitki örtüsü özellikleri ve fonksiyonları (İ. B. ve Ç. S. Simpozyomu)

ÖZEL YÖRELER KANUN TASARISI TASLAĞI

Madde 1 : Yurt içinde korunması ve geliştirilmesi gerekli doğal, kültürel (tarihi ve mimari) ve estetik değeri olan ve özel bir statüye tâbi tutulması gereken yerlere ve eserlere, «Özel Yöre» denir.

Özel yöreleri belli etmek, sınırlarını saptamak, bu kanunda yazılı ve yönetmeliklerde belirtilecek inceleme, araştırma, danışma, koordinasyon, plânlama, uygulama ve denetim görevlerini yapmak üzere «Özel Yörelere İdaresi» (ÖYİ) kurulmuştur.

ÖYİ, Başbakanlığa* bağlı, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur.

Bütçesi, Başbakanlık bütçesi içinde, ayrı ve müstakil olarak düzenlenir.

KURULUŞ

Madde 2 : ÖYİ'nin kuruluşu :

- a) ÖYİ Başkanlığı;
- b) Özel yöreler Yüksek Kurulu (ÖYYK) ile;
- c) Yöresel Plânlama, uygulama ve denetim örgütlerinden oluşur.

Yöresel plânlama, uygulama ve denetim örgütleri, Başbakanlığın teklifi ve ÖYYK'nun kararı ile, ihtiyaca ve yönetmeliğine göre, sürekli ya da geçici olarak kurulur.

Madde 3 : ÖYYK Başbakanın görevlendireceği Devlet Bakanının başkanlığında, aşağıdaki üyelerden oluşur :

A) Başbakanlık Kültür Müsteşarı, İmar ve İskân Bakanlığı Müsteşarı ile Plânlama ve İmar Genel Müdürü; Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarı ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü; Orman Bakanlığı Müsteşarı ile Milli Parklar Dairesi Başkanı; Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşarı ile Turizm Genel Müdürü; DPT Müsteşarı ile Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı; Vakıflar Genel Müdürü ;

B) İlgili Üniversiteler ve Akademilerden şehirci mimar, peyzaj mimarı ve mühendis ile Sanat Tarihçisi ve Tarihçi, Arkeolog, Ekoloj, Jeolog ve Hidrolog olan öğretim üyelerinin kurum mensupları (öğretim üyesi, yardımcısı ve öğretim görevlisi) arasından yönetmeliğine göre iki dereceli seçecekleri altı üye :

C) Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri İdare Hukuku öğretim üyelerinin kendi aralarından seçeceği üç üye ;

D) Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanı ile kendi içlerinden seçecekleri iki üye ;

E) TMMOB (Türk Mimar Mühendis Odaları Birliği) nden, yönetmeliğine göre seçilecek üç üye ;

F) Yukarıda yazılı üyelerin (B) bendinde belirtilen alanlarda çalışmalar yapmış ve temayüz etmiş kişiler arasından seçeceği üç üye ;

G) ÖYİ Başkanı ve Genel Sekreteri.

Seçimle belirtilen üyelerin görev süresi üç yıldır, yeniden seçilmeleri mümkündür.

(*) Başbakanlık ifadesi, Kültür Bakanlığı olarak, şayet ileride gerçekleşirse Çevre Bakanlığı şeklinde değiştirilebilir. Diğer maddelerdeki hükümlerde de bazı küçük değişiklikler gerekebilir.

Madde 4 : ÖYKK, kendi arasından, üye tam sayısının çoğunluğu ile, üç yıl için bir Başkan yardımcısı seçer. Başkan yardımcılığına yeniden seçilmek mümkündür.

Madde 5 : ÖYİ Başkanlığı, bir Başkan ve yönetimi altındaki Genel Sekreterlikten oluşur. Başkanlık ve Genel Sekreterlik, ÖYİ işlerinin sürekli ve düzenli biçimde yürütülmesini sağlamakla görevlidir.

ÖYİ Başkanı, ÖYKK'nun göstereceği üç aday arasından, Bakanlar Kurulunca seçilip atanır.

Genel Sekreter, ÖYİ Başkanının teklifi ve ÖYKK'nun kararı ile atanır. Genel Sekreterlik uzman ve memurlarını, Genel Sekreterin göstereceği adaylar arasından, ÖYİ Başkanı atar.

Adaylık koşulları, teklif, seçim ve atama usulü, yönetmelikle belirlenir.

Madde 6 : Bu kanunla birlikte 5805 sayılı kanuna tâbi eser ve yerlerin rejimi, ÖYKK ile Anıtlar Yüksek Kurulu'nun alacağı ortak kararlarla belirlenir.

Kurulların ortak çalışma ve karar usulü, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun görüşü alınarak, ÖYK tarafından yapılacak yönetmelikle düzenlenir.

ÇALIŞMA USULÜ

Madde 7 : ÖYKK, üçer aylık aralarla toplanır. Görüşme yeter sayısı, üye tam sayısının çoğunluğu; karar yeter sayısı da katılanların 2/3'idir.

Madde 8 : ÖYKK, ÖYİ Başkanlığının yahut üye tam sayısı çoğunluğunun yazılı talebi veya ÖYKK Başkanının çağırısı üzerine her zaman toplanabilir.

Madde 9 : ÖYKK, yönetmeliklerle saptanacak veya kendilerince uygun görülecek konularda ve usulü izleyerek :

a) Alt komiteler şeklinde çalışabilir ;

b) Düzenleyici genel veya genel etkili ferdî işlem yapmadan önce, ilgili resmi ve özel kuruluşların görüşlerini almakla görevli olduktan başka ;

c) Herhangi bir hususta işlem yaparken, üyeleri dışındaki gerçek kişilerle, tüzel kişi yetkililerini, karar öncesi kurul ve komite toplantılarına çağırıp, görüşmelere katılmalarını isteyebilir veya yazılı olarak görüşlerine başvurabilir.

GÖREV VE YETKİLER

Madde 10 : ÖYKK, ÖYİ'nin görev alanına giren hususlarda, genel karar organıdır.

ÖYKK, özel yöre olarak saptanıp, sınırları belli edilen yerlerin imarı, ihyası, plânlanması, bakımı, korunması, arazi kullanımı ve tüm arazi - insan ilişkileri bakımından şu hususlarda yetkili kuruluşları bağlayan temel direktif kararlar alır ;

ÖYİ Başkanlığı, ÖYKK'nun alacağı kararları yerine getirir; yöresel uygulamaları re'sen veya yöresel uygulama - denetim örgütleri ile izler ve denetler.

Madde 11 : ÖYİ'nin yetki ve görevleri şunlardır :

1 — Özel yöreleri saptamak ve sınırlarını belli etmek. Bu karar, Bakanlar Kurulunun onayı ile tekemmül eder.

- a) İmar plânlarında uyulacak esasları bildirmek ;
  - b) Özel yörelere ait plânları veya genel planların bu yerlere ilişkin kısmını onamak, değiştirerek onamak;
  - c) Plan uygulamalarını izlemek ve denetlemek;
  - d) Plân uygulamaları ile bağlantılı olarak yapılan işlemlerden denetimi dışında kalanlar hakkında, ayrıklık gördüğü takdirde; gerekli idari ve yargısal müracaatlarda bulunmak.
- 3 — İşbu kanunun uygulanmasını sağlayacak yönetmelikleri yapmak, tüzük tasarılarını hazırlamak.
- 4 — Özel yörelere ilişkin inceleme ve araştırmalar ile gerektiğinde özel yörelerin plânlama işlerini yapmak veya yaptırmak.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 12 : Özel yöre ve sınırlarını gösterir kroki, Resmi Gazetede ve öteki duyurulara araçları ile ilân edilir.

Madde 13 : Kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile birlikte Özel Yöre alanında:
1 — Gayrimenkul inşaatı, onarım, tâdilat ve benzeri faaliyetler durdurulur. Bu hal, o yöre imar plânı kesinleşene kadar devam eder. Bu süre içinde, ancak, ÖYİ'nun izni ile aksine hareket edebilir.

2 — 20.7.1966 tarihi ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uygulanmaz.

3 — ÖYYK, gerek ilân kararının, gerekse özel yöre imar plânının uygulanması için gerekli biçümle kamulaştırma, idari irtifak ve takyid işlemlerini yapmağa yetkilidir.

4 — Devletin hülküm ve tasarrufu altındaki arazi ile Kamu kuruluşlarına ait arazinin kullanılma şekli, yöre plânları kesinleşene kadar ve geçici olarak ÖYİ tarafından saptanır ve denetlenir.

5 — ÖYYK, bu kanunun uygulanmasını sağlayıcı sosyal, mali tedbir ve hükümleri içeren kanun tasarılarını hazırlar; Bakanlar Kurulu da bunları sıratla TBMM'ne sunar.

6 — ÖYİ bütçesi içinde özel bir fon kurulması cihetine gidilir.

Madde 14 : Özel Yöre ilân edilen yerlerde birinci maddenin birinci fıkrasında yazılı hususlara ilişkin işlem yapan bütün kamu kuruluşları, bu işlemlerini ÖYİ yöresel uygulama ve denetim örgütüne, yoksa ÖYİ Başkanlığına, derhal bildirmekle yükümlüdür.

Madde 15 : ÖYYK üyelerine, katıldıkları her toplantı için Bakanlar Kurulunca saptanacak miktarda tazminat ile 6245 sayılı Kanun uyarınca harcınah verilir. Kurum üyelerinden memur olanların kendi kamularına göre almakta oldukları tazminat ve tahsisatlara hânel gelmez.

ÖYİ Genel Sekreterliği veya taşra örgütünde geçici surette görevlendirilen kamu personelinin esas kurumlarındaki özlük hakları saklıdır.

ÖYİ örgütünde gerektiğinde sözleşmeli personel istihdam edilebilir. Bunların kategorisi, sayısı ve verilecek ücret, ÖYYK'nun teklifi üzerine, Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin görüşü alınarak, Bakanlar Kurulunca kararlaştırılır.

GEÇİCİ MADDE : 1 — Sınırları aşajıda yazılı İstanbul Boğazı ve Çevresi özel yöre ilân edilmiştir. Bu kanun öncelik ve ivedilikle bu yörede uygulanır.

Madde 16 : Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 17 : Bu Kanunun Bakanlıklar Kurulu yürütür.